

3. Ридерз Дайджест. Здоровые суставы, кости и мышцы. – М.: Медицина, 2008. – С. 174 – 275.
4. Хвисьюк Н. И. Профилактика остеохондроза. – К: Здоров'я, 1987. – 33 с.
5. Родионова О. Н., Никитина Г. А. Остеохондроз. – М.: 2005. – 11 с.
6. Иванова Г. Е, Поляев Б. А. Реабилитация больных остеохондрозом позвоночника. – М.: РАСМ, 1997. – 146 с.
7. Лікувальна фізкультура при остеохондрозі шийного відділу хребта у людей середнього та похилого віку: метод. рек. / уклад. В. В. Поворознюк та ін. – К.: Ін – т геронтології, 2000. – 26 с.
8. Мухін В. М. Фізична реабілітація. – К: Олімпійська література. 2005. – С. 339 - 353.
9. www.bsmu.edu.ua/files/division./.../Остеохондроз.ppt

Ю.М.ПАНИШКО, О.І.БУМБАР, О.В.ТРОЦЕНКО
ЗАСТОСУВАННЯ ПРЕПАРАТІВ ПРОПОЛІСУ В ОЗДОРОВЛЕННІ
ОРГАНІЗМУ ЛЮДЕЙ
(огляд літератури)

Стаття присвячена проблемі використання прополісу при різних хворобах людини

Ключові слова: прополіс, мазь, настоянка, захворювання.

Статья посвящена проблеме использование прополиса при различных болезнях человека

Ключевые слова: прополис, мазь, настойка, заболевание.

The article is devoted to a problem use of propolis at different illnesses of the person
Key words: propolis, ointment, tincture, disease.

До найбільш поширених засобів застосування прополісу відносяться наступні: пероральне, ін'єкційне, аерозольне, у вигляді мазі, при фізіотерапевтичних процедурах, у вигляді кульок в оториноларингології, у вигляді свічок в проктології, гінекології.

Нативний прополіс повільно розжовують і ковтають. Цей засіб описаний в грузинському лікувальному трактаті XIV ст. „Карабадині”.

Прополісна олія на водяній бані (співвідношення прополісу та олії – 1:4).

Прополісна спиртова настоянка (10-20-30-50%) – основний препарат для приготування сумішей та різних лікарських форм.

Прополісна водяна емульсія. Спиртову прополісну настоянку розводять в кип'яченій воді, отримують білувату рідину.

10% водний розчин прополісу. Прополіс роздрібнюють, заливають водою і впродовж 3-5 днів щоденно нагрівають до температури 40-50°C, помішуючи скляною паличкою до повного розчинення водою.

Прополісно-часникова суміш. Спиртовий або водний розчин прополісу змішують у співвідношенні 1:1 з 10% спиртовим розчином часнику, що настоювався 10-12 діб.

Прополіс в суміші з медом та бджолиним пилюком

Мазі, що містять прополіс

Креми, що містять прополіс

Кульки з нативного прополісу, що використовується для закладання в слуховий прохід

Свічки, що містять прополіс

“Пропосол” – аерозольний препарат, який містить прополіс, гліцерин, етиловий спирт, фреон.

Застосовується для обробки ран, терапії уражень слизової ротової порожнини.

Застосування прополісу в дерматології

Прополісну мазь застосовують при лікуванні грибкових уражень шкіри. В Нижньому Новгороді Большакова лікувала 110 хворих з глибокою трихофітією 50% прополісною маззю. Через 2 тижні позитивний ефект відзначено у 94 пацієнтів (85,5%).

З успіхом застосовували 50% спиртовий розчин прополісу при лікуванні 300 хворих з різними формами епідермофітії. Прополісну мазь самостійно або в комбінації з саліциловою кислотою вкористовували при лікуванні шкірного туберкульозу. 30% прополісну мазь та 30% прополісний спиртовий екстракт застосовували з успіхом при лікуванні 500 хворих з вогнищевими алопеціями. Через 6 міс. після початку лікування у 82% хворих лисини щезли. Оркін та Довжинський (1978) вилікували прополісними препаратами 100 хворих з глибокими гнійними підшкірними процесами та хронічними гнійними виразками.

Мурешан із співавт. (1976) та Пахомов (1976) встановили високу терапевтичну активність препаратів прополісу при опіках.

Василку та Мілку (1976) застосовували 20-30% прополісний лінімент у 32 хворих з хронічними виразками, пов'язаними з порушеннями кровообігу з добрим результатом. Клінічні спостереження Шербанеску і співавт. (1976) підтвердили високу ефективність 10% прополісної пудри при лікуванні ангіопатичних пролежнів.

Прополіс виявився ефективним при лікуванні ран, що викликані променевою терапією. Чепуліс та Лейпус (1978) успішно лікували 270 хворих з ранами на голові прополісним маслом.

Застосування прополісу в оториноларингології

П.А.Кравчук застосовував екстракти та емульсії прополісу при лікуванні бешихи, фурункулів носу, екземи та сікозу носових ходів, ринітів, фарингітів. М.М.Френкель успішно лікував гнійні гайморити, використовуючи 10% спиртову настоянку прополісу. Лікування хронічного катарального отиту турундочками з прополісною маззю впродовж 2-3 тижнів дало позитивний ефект.

Чукі та співавт (1976) лікували 35 хворих з хронічними гнійними ринітами та ринітофарингітами комплексом з 300 мг прополісу перорально, аерозольною інгаляцією прополісом упродовж 10 хв., тампонадою ніздрів 5% прополісною маззю. У 90% хворих наступило клінічне виздоровлення. Біля 200 хворих з гострими та підгострими ларінготрахеїтами приймали щоденно по 5-6 прополісних таблеток, по 3-5 ложечек 2% водного прополісного сиропу з щоденними інгаляціями. Суб'єктивні ознаки хвороби щезли у 85-90% хворих на 2-5 день лікування.

Попович та Шарага (1976) отримали добрий результат лише у 50% з 48 хворих з хронічним ринітом та ринітофарингітом, що приймали 3 рази на день по 1 ложечці 10-20% водного розчину прополісу і закапували в ніс по 4-5 кр. 3% водного розчину прополісу в гліцерині.

Дослідження Петрова (1971), що лікував 250 хворих з гострими катарами верхніх дихальних шляхів та 430 хворих гострими та хронічними синуситами та фарингітами показали, що самий кращий ефект настає після комбінованого лікування антибіотиками, аерозольними інгаляціями прополісом.

Дорошенко (1978) повідомив про гарний терапевтичний ефект лікування прополісом 238 хворих з атрофічною формою хронічного фарингіта. Хворим щоденно упродовж 10-15 діб змащували горло сумішшю (1:3) 30% спиртового екстракту прополісу та гліцерину. У 74,6% хворих наступило повне виздоровлення, у 14,7% - значне покращення.

Прополіс виявив високі антимікробні та протизапальні якості при лікуванні хронічних гнійних отитів. Застосування 20-30% спиртового розчину прополісу упродовж 7-15 днів у вигляді тампонування вуха привело до зникнення гнійних виділень.

Позитивні результати застосування прополісу відмічені в стоматологічних клініках.

Нафтей із співроб. (1976) використовували прополісні екстракти для лікування виразково-некротичних стоматитів. Перушек (1978) вводив в зубодесневі щілини 35% розчин прополісу в дипропіленгліколі. Куриян (1978) лікував тисячі хворих пародонтозом, хворих з афтозними стоматитами стоматіном, в який входять екстракт прополісу та інші складові.

Встановлено, що прополіс сприяє зміцненню емалі зубів, попереджуючи розвиток карієсу. Тому прополіс застосовують в складі зубних лікувально-профілактичних паст.

Застосування прополісу в пульмонології

При хронічних неспецифічних захворюваннях легень поряд з традиційними засобами лікування використовують прополіс. Відзначається позитивний результат в лікуванні гострих та хронічних захворювань дихальної системи при комплексній терапії аерозольних інгаляцій прополісом, бджолиним медом та маточним молочком.

20% спиртовий розчин прополісу по 5-6 кр. перорально тричі на день, аерозольний препарат "Пропосол" використовується для лікування хронічних бронхітів та профілактики бронхіальної асми.

Прополіс в комбінації з а-токоферолом має мембраностимулюючий, антиоксидантний, протизапальний ефект.

Дітям рекомендують 5% прополісо-спиртовий розчин у вигляді аерозолей, причому спиртовий розчин прополісу розводять маслом шипшини у співвідношенні 1:1.

Понад 30 років офіційно застосовують препарати з прополісом у фізіотрії. Хворим туберкульозом давали 15% прополісне масло тричі на день за 1,5 години до їжі упродовж 5 місяців з позитивним ефектом. Хворим давали 5 мл 10% водного екстракту прополісу інтратрахеально. Після 2-3 місячного лікування (25-38 інтратрахеальних впливань) відбувалося значне покращення загального стану пацієнтів.

Застосування прополісу в кардіології

Понад 1,5 років відомо про гіпотензивний ефект прополісотерапії. Хворим з гіпертонічною хворобою II-III ст. призначали по 30-40 кр. 30% спиртового розчину прополісу 3 рази на день за 1 годину до їди упродовж 3 тижнів. Відзначалося покращення суб'єктивного стану, знижувався максимальний та мінімальний артеріальний тиск.

При атеросклерозі та тромбозі глибоких вен нижніх кінцівок застосовувався сироп з прополісом з позитивним ефектом.

Застосування прополісу в гастроентерології

Понад 20 років тому А.Г.Горбатенко використовував 30% спиртовий розчин прополісу в терапії хворих виразковою хворобою шлунка та 12-палої кишки. Пацієнтам давали по 50-60 крапель розчину на $\frac{1}{4}$ склянки молока або води за півтори години до їжі тричі на день упродовж 28 діб. Через 3-4 доби щезав біль, до 6-8 дня зникали напруження м'язів черевної стінки, печія, нудота, блювота, покращився загальний стан, нормалізувався сон.

Ф.Д.Макаров застосував 20% спиртовий розчин прополісу у хворих з виразковою хворобою та пілородуоденітом. Хворі приймали по 40-60 кр. на $\frac{3}{4}$ склянки води 3 рази в день до їди. Виздоровлення наступало через 4 тижні, рецидиву хвороби упродовж 2-4 років не наступало.

А.А.Абдурахманов, Г.В. Заяц призначали 30% розчин прополісу по 50-60 кр. в 50 мл 1% р-ну новокаїну 3 рази в день до їди. Інколи замість новокаїну застосовували молоко. Курс лікування тривав 3 тижні, оскільки лікування проходило в умовах санаторія-профілакторія.

Додатково проводилася фітотерапія, застосовувалися мінеральні води, фізіотерапія. Відмічався позитивний ефект.

Добрі ефекти відмічалися при лікуванні гастритів спиртовими розчинами прополісу. Терапевтичний ефект отриманий при лікуванні прополісом захворювань кишківника. В НДІ проктології прополісотерапія застосовувалася при захворюваннях прямої кишки.

Ефективна була мазь "пропоцеум". Свічки з прополісом були застосовані у хворих з неспецифічним виразковим колітом.

Ніколов із співорб. (1978) вивчали лікувальний вплив прополісу у 45 пацієнтів з субхронічними та хронічними колітами. Призначали по 30-40 кр. 30% водно-спиртового розчину прополісу 3 рази на день за 1 годину до прийому їжі. У 26 хворих відмічений дуже добрий результат, у 12 – добрий, у 5 – задовільний.

Мартінова, Дульцев (1976) в інституті проктології СРСР лікували анальні фіссури супозиторіями, що містили 10% прополіс упродовж 2-3 тижнів з позитивним ефектом.

Застосовувався 20% спиртовий розчин прополісу в суміші з касторовим маслом для лікування післяопераційних ран в ділянці прямої кишки.

Фармацевтичні препарати, що містять прополіс

Мазь “Пропоцеум” (10% прополіс). Застосовується при лікуванні деяких шкірних захворювань.

“Пропалтин” – прополіс в таблетках (30 мг прополісу на 30 мг аскорбінової кислоти). Протизапальний та ранозаживляючий засіб.

“Пропосол” (РФ) аерозоль: – протизапальний, дезінфікуючий, болезаспокійливий засіб в стоматології.

“Флорал” – рідина, що містить прополіс, екстракт кореня кориці, ментолову та евкаліптову олію. Анестезуюча, дезінфікуюча, дезодоруюча рідина, що використовується для полоскання рота.

“Пинселунг-5” – рідина (10% прополіс, 38% - п-пропонал, 2% пропилен-гліколь, 30% цетиолан, 20% бензиловий спирт), що застосовуються при інфекційних шкірних захворюваннях.

“Продерм” (Румунія) – концентрований спиртовий розчин прополісу (10% - 20% - 50% у флаконах). Використовується при опіках, екземах, ранах.

“Пародонтовіт” (Румунія) – мазь на основі прополісу. Застосовується при стоматитах, гінгівітах.

“Простамін” (Румунія) – мазь для загоєння ран

“Пропофарингіт” – ОРЛ (Румунія) – емульсія, що містить прополіс, мед, маточне молочко. Лікування фарингітів, дерматитів.

“Антиекзем” – ОРЛ II (Румунія) містить прополіс на мазевих основах. Лікування екземи.

“Гліцеропропанол”-ОРЛ III (Румунія) – розчин прополісу для лікування отитів.

“Пропогеліант”-ОРЛ IV (Румунія) – маслоподібний розчин прополісу з протизапальною дією. Використовують при гострих і хронічних ринітах.

“Колір” – препарат, що містить 2% прополіс. Застосовують для лікування опіків очей, при екземах повік, ранах.

“Акнеол” (Румунія) – препарат для лікування юнацьких вугрів.

“Пропоклав” (Румунія) – препарат, що містить саліцилову та молочну кислоту, витяжку прополісу. Застосовується для лікування мозолів.

“Мелпросепт” (Румунія) – препарат, що містить мед з 2-5% прополісною витяжкою, використовується як зміцнюючий та відновлюючий засіб.

“Пропосепт” (Румунія) – таблетки з прополісом при захворюваннях дихальної та травної систем.

“Мінпропол” (Румунія) – свічки, що складаються із суміші прополісу, меду, пилку і маточного молочка. Застосовується в якості тонізуючого, протизапального, антисептичного, знеболюючого, протиалергійного засобу. Рекомендується також при лікуванні ерозії шийки матки, аденоми передміхурової залози та геморої.

“Мінпросепт” (Румунія) – свічки з меду, прополісної витяжки, ланоліну та масла какао. Застосовується при різноманітних запальних процесах.

“Офтальмосепт” (Румунія) – препарат містить 2% прополіс. Призначають при опіках, кон'юнктивітах.

“Ассард” (Данія) – капсули з прополісом. Застосовують при захворюванні травного тракту.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дорошенко В., Воронцов И. Азы пчеловодства и применение пчелиных «лекарств». – К.: Общество «Знание» Украины, 1993. – С. 37-43.
2. Лечение медом. – М: Патриот, 1991. – С. 85-90.
3. Пересадин Н.А. Мед и медолечение / Н.А.Пересадин, Т.В.Дьяченко. – Ростов н/Д: Феникс, 2005. – С. 103-114.

4. Продукти бджільництва і їх застосування / Уклад.: С.І.Стегній, З.А.Городиська. – К.: Вища шк., 1993. – С. 103-109.
5. Улянич М.В. Лікування продуктами бджільництва: Поради та рецепти. – К.: Основа, 2003. – 280 с.
6. Шкендеров С., Иванов Ц. Пчелиные продукты. София: Земиздат, 1983. – С. 138-147.

**Ю.М.ПАНИШКО, В.І.КОВЦУН,
Р.С.КОЗІЙ, В.В.ТАРАСОВ**

КОМПЛЕКСНА ХАРАКТЕРИСТИКА БДЖОЛИНОГО ПИЛКУ (огляд літератури)

Стаття присвячена характеристиці бджолиного пилка

Ключові слова: пилко, білки, жири, вуглеводи, вітаміни, мінеральні речовини.

Статья посвящена характеристике пчелиной пыльцы

Ключевые слова: пыльца, белки, жиры, углеводы, витамины, минеральные вещества.

The article deals with the characteristics of bee pollen

Key words: pollen, proteins, fats, carbohydrates, vitamins, minerals.

Відомо, що в природі існує ряд важливих для людини дерев та інших рослин, продукція з яких має особливі оздоровчі властивості. Такими є продукти бджільництва: мед, прополіс, маточне молочко, квітковий пилко. Якщо найбільш популярний продукт бджільництва – мед – відомий людству понад 6000 років, то пилко бджолиний став відомим близько 200 років тому завдяки геніальному винаходу нашого співвітчизника Петра Івановича Прокоповича, який у 1814 р. сконструював перший рамковий бджолиний вулик. Із 30-х років ХХ ст. бджоларі звернули увагу на те, що бджоли разом із медом збирають у стільники рамок вуликів квітковий пилко, а спроби запобігти його відкладанню заради збільшення збору бджолиного меду закінчувалися різким зменшенням розплоду бджіл, ослабленням бджолосімей та їх здатності до медозбору.

Квітковий пилко являє собою чоловічі статеві клітини квіткових рослин. Кожна рослина має пилкові зерна різної форми (кулясті, трикутні, багатогранні), кольору (від білого до темно-бурого), розміру (від 0,01 до 0,05 мм в діаметрі). Рослини утворюють різну кількість пилкових зерен (квітка яблуні містить 100000 зерен, квітка берези – 6 млн., а волоть кукурудзи – 60 млн. пилкових зерен). Лише незначна кількість пилку використовується за призначенням – опилює квітки. Більшість пилку осідає на поверхні ґрунту і стає поживою для численних організмів – від тварин до одноклітинних організмів.

Квітковий пилко – незамінне джерело білків, жирів, вуглеводнів і вітамінів у кормі для бджіл. Відвідуючи квітки, бджоли збирають пилко і складають його у вигляді грудочок у спеціальний пристрій на третій парі ніжок – кошик. Ці грудочки пилку, або “обніжки”, бджоли приносять у вулик і складають у пусті комірочки стільників навколо розплоду або на других від краю рамок.

Пилко, зібраний бджолами в кошики, втрачає здатність до проростання внаслідок дії 10-окси-2-деценової кислоти, яку виділяють щелепними залозами медоносні бджоли.

Вуликові бджоли складають обніжку щільно в комірочки, заливають її медом і запечатують зверху воском. Пилко, складений в комірочки стільників і залитий зверху медом, називають пергою. Перга зберігається довго, оскільки в ущільненому пилку відбувається молочнокисле бродіння, а молочна кислота захищає пилко від псування.

Кількість зібраної обніжки залежить від виду рослин, запасів пилку в природі і віку бджіл-збиральниць. Бджоли можуть збирати пилко весь день за сприятливої погоди з плодівих дерев, ягідників, малини, глоду. З кульбаби, кукурудзи, льону, ріпаку, гірчиці вони збирають пилко переважно вранці.